1938 ий
24
июль
№ 65 (448)
Акше 5 ыр.

8-ше ИЙ ЛЕКТЕШ

Чыла элласе пролетар-шамыч, ушныза!

Ӧрвезе коммунист

ВЛКСМ Маробком ден горком орган

Пунчалым илышыш пуртышаш верч

ВЛКСМ ЦК 5-ше пленум эртымылан вашке вич тылзе шуэш. Жап ятыр эртен. Кузе вара комсомольский организаций - шамыч пленумын пунчалжым пашаш деве илышыш пуртен шогат.

Звенига ВЛКСМ райком ВЛКСМ ЦК 5-ше пленум деч вара несоюзный молодежь дене пашам чарныде ыштен шогымо дене 762 молодежым комсомолыш пуртен.

Ик Тельман лӱмеш колхозысо комсомольский организацийште гына тиде жапыште 25 несоюзный молодежым комсомол радамыш пуртымо. Тиде организацийыште ончыч 20 комсомолец веле ыле гын, кызыт ынде 45 шотлалтеш. Комсомольский политкружокышто политик тунеммашым сайын шындыме да тиде колхозышто производство пашат сайын кая Комсомолец-шамыч ответственный участкыш шогалтыме улыт да моло молодежлан примерный улыт. Ленинско-Сталинский комсомолын XX-шо идалыкшым достойно вашлияш социалистический соревнованийым шарен, стахановский метод дене пашам ышташ у производственный под'емым нӧлталаш, обязательствым налыныт. Шкешт семынак ышташ республик мучко чыла комсомолец да несоюзный молодежым ӱжыныт.

Посна первичный комсомольский организаций да ВЛКСМ райком - шамыч Шернур, Морко, Ронго, Йолдасал да молат, ВЛКСМ ЦК-н 5-ше пленум ден ВЛКСМ Обкомын III-шо пленумын пунчал - шамычшым але пеш начарын илышыш пуртен шогат

Теве Шернур ВЛКСМ райкомым налына. Таче кече йотке первичный комсомольский организацийлаште, ВЛКСМ ЦК 5-ше пленумын пунчалжым 5 вере, Обкомолын III-шо пленум пунчалжым 6 вере алят погынымаште лончылен, тунемын огыл. Тиде позорный факт. Эн ончычак Шернур ВЛКСМ райком бюро член-шамыч да ожнысо райкомол секретарь Пекпаев нимолан йӧрдымын бюрократический метод дене канцеляр гыч гына „пашам ыштеныт". Сандене комсомол радамыш вич тылзе коклаште 290 несоюзный молодежым гына комсомолыш пуртымо. Комсомолыш кызыт гына пуртымо новичек-шамыч дене нимогай воспитательный пашам огеш ыштат. Теве Малков Илья комсомолыш тений февраль тылзыштак пурен, але йотке нигуштат огеш тунем. Эсогыл комсомол билетшымат тудлан райкомол секретарь 15 июльышто веле пуэн. Тыгай факт тиде веле огыл, молат уледат. Райкомолышто несоюзный молодежь - шамычын, комсомол радамыш пураш йодмашыштым пеш кужу жап бюрошто ончыде кийыкта. Февраль гыч май тылзе йотке 32 йодмаш ВЛКСМ райком бюрошто ончыде кия. Ятыр первичный комсомольский организацийлаште, „У Вий", „У Кече", „У пасу", „Ӱжара" да молат май тылзе деч вара политик тунеммаш огеш кай, сезонность озалана.

ВЛКСМ Обкомат политик тунеммашым начар вуйлатен шога. Штат почеш ВЛКСМ Обкомышто ответственный пропагандист лийман ыле, но III-шо пленумын деч вара пропагандист алят уке. ВЛКСМ Обком секретарь Рябчиков ден ОРКО вуйлатыше Корюкин шуко тӱжеман комсомолец кокла гыч пропагандистым кок тылзе коклаште алят огыт му.

Кресаньык молодежь отдел вуйлатыше Пинаев йолташ, колхозный комсомольский организаций-шамычым вуйлаташ, тушто политик тунеммашым решительне саемдаш кӱлеш семын алят пижын огыл.

Большевистский бдительностым кӱш нӧлталын, калык тушманым вожге разоблачитлаш, пашаште вредительствын кодшыжым йӧршын пытараш чыла комсомольский организаций - шамычлан практический паша дене пижман.

Марийский АССР Верховный Советын Первой Сессийже почылтмо нерген

Марийский АССР Верховный Советын Первой Сессийже 1938 ий 26 июльышто 6 час кастене Марийский АССР Верховный Советын заседаний залешыже, Совет Пӧртеш почылтеш.

Сессийыш СССР, РСФСР ден Марийский АССР Верховный Совет депутат-шамыч шкеныштын мандатыштым дене пурат.

Моло-шамыч установитлыме пропуск дене пурат.

Марийский АССР Исполнительный Комитет секретарь—КУКИН.

ПЕРВОЙ СОЗЫВ РСФСР ВЕРХОВНЫЙ СОВЕТЫН ПЕРВОЙ СЕССИЙЖЕ

19 июльышто, РСФСР Верховный Советын заседаний залыштыже, Кремльыште, первой созыв РСФСР Верховный Совет Первой Сессийын нылымше заседанийже лийын.

РСФСР Верховный Совет председатель депутат А. А. Жданов председательствоватла.

РСФСР Верховный Совет Сессийын ончышаш паша радамжын нылымше пунктшым кагашымашке—РСФСР Верховный Совет Президиумым сайлымашке кусна.

РСФСР Верховный Советын Старейшин Советше деч предложений дене депутат И. И. Сидоров выступатла.

Старейшин Советын шонымыжо почеш, РСФСР Верховный Совет Президиумым сайлымын негызышкыже ыштaлтшашлык соображенийым каласен, депутат И. И. Сидоров Старейшин Советын РСФСР Верховный Совет Президиумыш выдвигатлыме кандидат-шамычым каласкала. Кажне кандидатым персонально голосоватлен, Верховный Совет РСФСР Верховный Совет Президиумым тыгай составаным сайла:

РСФСР ВЕРХОВНЫЙ СОВЕТ ПРЕЗИДИУМ ПРЕДСЕДАТЕЛЬ—

1. Бадаев Алексей Егорович—Воронежский область, Усманский округ деч депутат.

РСФСР ВЕРХОВНЫЙ СОВЕТ ПРЕЗИДИУМ ПРЕДСЕДАТЕЛЬЫН ЗАМЕСТИТЕЛЬЖЕ-ШАМЫЧ.

2. Динмухаметов Галей Афзалетдинович — Татарский АССР, Кукморский округ деч депутат.
3. Ибрагимов Рахим Киреевич -Башкирский АССР, Мелеузовский округ деч депутат.
4. Цыремпилон Доржи Цыремпилович — Бурят-Монгольский АССР, Улан Уденский округ деч депутат.
5. Магомедов Джамалутдин Махмудович — Дагестанский АССР, Левашинский округ деч депутат.
6. Канкулов Маша Герандукович—Кабардино - Балкарский АССР, Октябрьский округ деч депутат.
7. Пюрвеев Дорджи Пюрвеевич—Калмыцкий АССР, Элистинский округ деч депутат.
8. Горбачев Марк Васильевич—Карельский АССР, Прионежский округ деч депутат.
9. Ветошкин Геннадий Васильевич—Коми АССР, Сыктывкарский округ деч депутат.
10. Менбариев Абдул Джелиль Хайрулла—Крымский АССР, Джанкойский округ деч депутат.
11. Кавалеров Тимофей Ильич—Марийский АССР, Горно - Марийский округ деч депутат.
12. Чембулатов Михаил Андреевич-Мордовский АССР, Темниковский округ деч депутат.
13. Гекман Александр Иоганнесович — Немцев Поволжья АССР, Бальцерский округ деч депутат.
14. Гаглоев Георгий Давыдович — Северо-Осетинский АССР, Алагирский округ деч депутат.
15. Ардашев Константин Платонович — Удмуртский АССР, Воткинский округ деч депутат.
16. Моллаев Супьян Кагирович - Чечено-Ингушский АССР, Урус-Мартановский округ деч депутат.
17. Андреева Зоя Анатольевна—Чувашский АССР, Цивильский округ деч депутат.
18. Аммосов Петр Васильевич—Якутский АССР, Алданский округ деч депутат.

РСФСР ВЕРХОВНЫЙ СОВЕТ ПРЕЗИДИУМ СЕКРЕТАРЬ.

19. Козлов Георгий Васильевич — Орджоникидзевский край, Пятигорский округ деч депутат.

РСФСР ВЕРХОВНЫЙ СОВЕТ ПРЕЗИДИУМ ЧЛЕН-ШАМЫЧ.

20. Андреев Андрей Андреевич — Новосибирский область, Новосибирский-Октябрьский округ деч депутат.
21. Бахмуров Петр Васильевич—Челябинский область, Камышловский округ деч депутат.
22. Власов Иван Алексеевич—Тульский область, Веневский округ деч депутат.
23. Донской Владимир Александрович — Ярославский область, Переславский округ деч депутат.
24. Ефремов Александр Илларионович — Москва ола, Ульяновский округ деч депутат.
25. Егоров Яков Георгиевич—Новосибирский область, Анжеро Судженский округ деч депутат.
26. Журавлев Николай Николаевич — Куйбышевский область, Карсунский округ деч депутат.
27. Игнатьев Анатолий Иванович—Ленинградский область, Хвойнинский округ деч депутат.
28. Козлов Анатолий Петрович—Курский область, Курский сельский округ деч депутат.
29. Козырьков Иван Трофимович—Тамбовский область, Шемышейский округ деч депутат.
30. Косарев Александр Васильевич — Горьковский область, Дзержинский округ деч депутат.
31. Кузнецов Николай Герасимович—Дальне-Восточный край, Приморский округ деч депутат.
32. Попков Петр Сергеевич—Ленинград ола, Московско—Ленинский округ деч депутат.
33. Седин Иван Корнеевич—Тамбовский область, Каменский округ деч депутат.
34. Староторжский Александр Павлович—Калининский область, Бологовский округ деч депутат.
35. Угаров Александр Иванович—Москва ола, Бауманский округ деч депутат.
36. Хохлов Иван Сергеевич—Московский область, Мытищинский округ деч депутат.
37. Шахурин Алексей Иванович--Ярославский область, Галичский округ деч депутат.
38. Шкирятов Матвей Федорович—Тульский область, Тульский сельский округ деч депутат.
39. Яковлев Всеволод Федорович—Читинский область, Сретенский округ деч депутат.

РСФСР Верховный Совет ончышаш паша радамын визымше пунктшым ончы-

(МУЧАШЫЖЕ 2-ШО МОГЫРЫШТО)

УВЕРТЫМАШ

ВЛКСМ Марийский областной комитет 1938 ий 3 августышто 10 шагат эрдене Иошкар - Олаш ВЛКСМ Обкомын 4-ше пленумжым почеш.

ОНЧЫШАШ ПАША:

1. Комсомолец-шамычын политический учебо состояанийже (докладчик—КОНДРАТЬЕВ йолташ).
2. Организационный вопрос-шамыч.

Пленумышко ВЛКСМ Обком пленумын членже ден кандидатше-шамыч, ВЛКСМ райком секретарь-шамыч, политический учебо отдел вуйлатыше-шамыч да ВЛКСМ Обкомын ревизионный комиссий член-шамыч ӱжылтыт.

ВЛКСМ Обком секретарь—
КОНДРАТЬЕВ.

124

ПЕРВОЙ СОЗЫВ РСФСР ВЕРХОВНЫЙ СОВЕТЫН ПЕРВОИ СЕССИИЖЕ

(МУЧАШ)

машке—РСФСР правительствым—РСФСР Калык Комиссар-шамыч Советым образоватлымашке кусна.

РСФСР Верховный Совет председатель А. А. **Жданов** РСФСР Калык Комиссар-шамыч Совет председатель депутат **Н. А. Булганинын** тыгай заявленийжым лудын пуа:

„РСФСР Верховный Совет председатель А. А. **Жданов** йолташлан.

РСФСР Конституцийын 47 статьяже дене келшышын да РСФСР Верховный Совет Первой Сессийын ончычаш паша радамышкыже РСФСР правительствым образоватлыме нерген вопросым ончаш шындымылан лийын, РСФСР Калык Комиссар-шамыч Совет шке обязанностьшым пытымылан шотла да шке полномочийжым Верховный Совет ончылан слагатла.

РСФСР Калык Комиссаршамыч Совет Тендан деч тидын нерген Российский Советский Федеративный Социалистический Республик Верховный Советлан увертараш йодеш.

РСФСР Калык Комиссаршамыч Совет председатель **—Н. Булганин.**

1938 ий 19 июль“.

Верховный Совет РСФСР Калык Комиссар-шамыч Совет председательын заявленийжым кагашымашке кусна.

Депутат **И. С. Хохловын** предложенийже почеш Верховный Совет тыгай пунчалым приниматла:

„Российский Советский Федеративный Социалистический Республик Верховный Совет Российский Советский Федеративный Социалистический Республик Калык Комиссар-шамыч Советлан доверийым выражатла да Российский Советский Федеративный Социалистический Республик Калык Комиссар-шамыч Совет председатель Николай Александрович Булганин йолташлан, пренийыште депутат-шамычын критический замечанийыштым шотыш налын, правительствын составше нерген предложенийым пуаш кӱшта“.

Тидын дене РСФСР Верховный Совет Первой Сессийын нылымше заседанийже петырныш.

20 июльышто, РСФСР Верховный Советын заседаний залыштыже, Кремльыште первой созыв РСФСР Верховный Совет Первой Сессийын визымше, пытартыш заседанийже лийын.

РСФСР Верховный Совет председатель депутат **А. А. Жданов** председательствоватла.

Верховный Совет РСФСР Калык Комиссар-шамыч Советым формироватлыме нерген вопросым ончаш тӱналеш.

Депутат **Н. А. Булганин** Верховный Советлан ончаш РСФСР Калык Комиссаршамыч Советын составшым пуа.

Булганин йолташ РСФСР Правительствым образоватлыме нерген вопрос почеш пренийыште 19 июльсо заседанийыште депутат-шамычын ыштыме замечанийышт да вопросыштлан вашмутым пуа.

Верховный Совет персональный голосований дене РСФСР Правительствын—РСФСР Калык Комиссаршамыч Советын тыгай составшым образоватла:

РСФСР Калык Комиссаршамыч Совет председатель **—Николай Александрович Булганин.**

РСФСР Калык Комиссаршамыч Совет председательын заместительже—**Иван Григорьевич Кабанов.**

Государственный Плановый Комиссий председатель — **Яков Ермолаевич Чадаев.**

Пищевой Промышленность Калык Комиссар—**Павел Васильевич Смирнов.**

Куштылго Промышленность Калык Комиссар—**Сергей Георгиевич Лукин.**

Чодра Промышленность Калык Комиссар—**Трофим Павлович Кудряшов.**

Земледелий Калык Комиссар—**Павел Павлович Лобанов.**

Зерновой ден животноводческий совхоз-шамыч Калык Комиссар—**Алексей Дмитриевич Ступов.**

Финансе Калык Комиссар—**Василий Федорович Попов.**

Торговльо Калык Комиссар—**Александр Васильевич Любимов.**

Юстиций Калык Комиссар—**Яков Петрович Дмитриев.**

Здравоохранений Калык Комиссар—**Иван Иванович Белоусов.**

Просвещений Калык Комиссар — **Петр Андреевич Тюркин.**

Верысе Промышленность Калык Комиссар—**Василий Васильевич Вахрушев**

Коммунальный озанлык Калык Комиссар—**Константин Дмитриевич Пампилов.**

Социальный Обеспечений Калык Комиссар — **Мария Александровна Шабурова.**

Искусство пашам виктарыше Управлений начальник—**Николай Николаевич Беспалов.**

Корно Управлений начальник—**Всеволод Тихонович Федоров.**

Сессийын ончычаш паша радамже пытен. Верховный Совет председатель, депутат А. А. Жданов йолташ ончычаш паша радамым чыла вопросшо денат Верховный Совет единодушный пунчалым луктын, мынын палемда да РСФСР Верховный Советын Первой Сессийжым петырмылан увертара.

29 октябрьыште Ленинско-Сталинский комсомолын XX-шо идалыкше

Мемнан обязательствына

Ме научный экспедицийыште улшо самырык научный пашаеҥ-шамыч, Сталин лӱмеш Автозаводысо самырык пашазе деч специалист-шамычын, Ленинско-Сталинский комсомолын XX-шо идалыкше родина-авалан подаркым ямдылыме нерген письмашт шым пеш чот поддерживатлена да шкенан ӱмбак тыгай обязательствым нална:

1. Научный фонгыштэ калык тушман-шамычын вредительстве последствийыштым пытараш уло вийым пыштена. Социалистический Культур Марийский Исследовательский Институтын организоватлыме научный языковой, фольклорный да музыкальный экспедиций сай результат дене эртараш.

2. Экспедицийын языковой группышко тиде группышто Андреев И. Ф., Смирнов К. Ф., Соловьев Д. Ф. верласе газет пашаеҥ-шамычлан, колхозник-шамычлан, у алфавит, орфографийым илышышке пурташ полшаш, тӱрлӧ районысо говорын особенностьшым у мут-шамычым кучылтмаште опытыштым тунем налаш обязательствым налына.

3. Ленинско-Сталинский комсомолын XX-шо идалыклан, марий йылме орфографический словарьым печатьыш пуашлан ямдылен шукташ.

4. Экспедиций пашан итогшо нерген научный статьям возаш.

Фольклорный группо тыгай обязательствым налеш: (Четкарев К. А., Якимов В., Лебедев Ф. О.)

1. Тений октябрь тылзыште печатьыш пуашлан у муро сборникым ямдылаш.

2. Экспедицийыште улмо годым калык коклаште йомак-шамычым, Ленин да Сталин нерген, Сталинский Конституций нерген у мур-шамычым погаш.

Музыкальный группо тыгай обязательствым налеш: (Коукаль В. Ф., Смирнов К. А.).

1. Кызытсе у мур-шамычым да эн сай тошто мурошамычым адак инструментальный музыкым (кӱсле, гармонь, кумыж, тӧгырӧт пуч да молымат) фонографыш возен налаш.

2. Колхозласе самодеятельный кружок-шамычлан практический полышым пуаш.

3. Экспедицийын тунем налме районласе музыкальный культур нерген научный статьям возаш.

Ме Марийский республикысе чыла молодежым Ленинско-Сталинский комсомолын XX-шо идалыкшым шкенан йӧратыме родиналан достойный подаркым ямдылен вашлияш ӱжына.

Самырык научный пашаеҥ-шамыч:

Андреев И. Ф., Смирнов К. Ф., Четкарев К. А., Коухаль В. Ф., Лебедев Ф. О., Смирнов К. А., Соловьев Д. Ф., Якимов В.

Самырык Ӱдрамаш молодежь конференций

1938 ий 12 июльышто Звенига районысо самырык ӱдрамаш молодежьшамычын конференций эртен. Конференцийыште районысо предприятий ден колхозласе смырык стахановка да ударница-шамыч лийыныт.

Конференций калыкын йӧратыме **Сталин** йолташлан, ВКП(б) областной комитетлан письмам принимэтлен.

Н. Г. ЧЕРНЫШЕВСКИЙ

Таче, 24 июльышто великий русский ученый да критик, революционный демократ Николай Гаврилович Чернышевский шочмылан 110 ий темын.

Чернышевский 1828 ий 24 июльышто Саратов олаш священник ешеш шочын. Тудо Саратов оласе духовный семинарийым тунемын пытарымекыже 1846 ийыште Петербургский университетыш тунемаш пурен. Тунеммык годымак философский да научный содержанийан книга-шамычым пеш шуко лудын, литературный пашам ышташ тӱҥалын. 1848 ийыште Западысе революционный событий самырык Чернышевскийлан кугу влиянийым пуэн.

1850 ийыште тудо университетым тунемын пытарымекыже Саратов оласе гимназийыште преподавательлан пура.

1853 ийыште Чернышевский шкенжын дневникыштыже возен: „Мемнан дене вашке бунт лиеш, а тудо лиеш гын, тушто мый участвоватлаш тӱҥаламак“. Тыгай шонымаш дене Чернышевский Петербургыш толеш да тунамсе эн ончыл „Современник“ журналын вуйлатышыже лиеш. Тиде журналыште тудын шуко статья-шамычше печетлалтеш.

Тиде жапыште Российыште крепостной право лийын. Чернышевский изиж годымак кугужан озаланымыжым, калыкым пий семын шындырымым кугу ненависть дене ончен. Чернышевский 20 ияш улмыжо годымак чын республиканец да революционный демократ семын определитлалтын.

Тунамсе столетийын 60-шо ийлаштыже Чернышевский чыла русский демократийын идейный вуйлатышыже да вождьшо лийын. Тудо молодежым кугыжа деке, адак крепостной права деке ненависть лийын шогымыж дене вынуштатлен, просвещенийын, демократийын, эрык да культурын идейжым кугун шарен. Крестьянский реформым ямдылыме жапыште Чернышевский „Современник“ журналеш печетлыме шкенжын статья-шамычыштыже кресаньык-шамычлан полный эрыкым пуаш, помещик-шамычын мландыштым пуаш требоватлен. Кресаньык-шамычым „освободитлыме“ нерген манифестым лукмо деч вара (манифестым 1861 ий 19 февральыште лукмо) Черышевский кугыжа ден помещик-шамыч ваштареш восстанийым тарваташ уло вийжым пыштен тыршен. Александр II Чернышевскийым арестоватлен да Петропавловский крепостьыш шынден, а варажым тудым Сибирьыш катыргыш колтен. Сибирьский турьмаште, ссылкыште Чернышевский 19 ий илен. Туге гынат, тудо революционный корно дечын корангын огыл.

Чернышевский 1889 ийыште 29 октябрьыште Саратов олаш колен. Саратовышто Чернышевскийлан памятникым ыштыме.

Чернышевский тале литературный критик лийын. Тудо шкенжын великий предшественникше—В. Г. Белинскийын установкыжым кумдаҥден да шкенжын самырык йолташыже Добролюбов дене пырля 60-шо ийласе эпохын революционно-демократический критикым ыштеныт.

Чернышевскийын кугу заслугыжо тыште: тудо 1861 ийыште реформо годым буржуазный сущностьшым ужын да либеральный болтун-шамычым чарныде разоблачитлен. В. И. Ленин возен: „Тунам самый крестьянский реформым эпохышто... тудын тӱҥ буржуазный характержым тыгай раш умлаш именно Чернышевскийын гениальностьшо кӱлеш лийын“.

Ленин Чернышевскийым шокшын йӧратен да тудын сибирский ссылкысе фотографийжым шекланен да арален. Чернышевскийым Маркс ден Энгельсат кугун пагаленыт. К. Маркс Чернышевскийын экономический пашажым кугун аклен, и тудым „великий русский ученый“ манын характеризоватлен.

Мемнан элыште Чернышевскийын возымо ятыр сочинений-шамычшым пашазе класс да шемер массе йӧратен лудат. Тышке относитлат: „Очерки гоголевского периода русской литературы“, „Что делать“ ден „Пролог“, „Дневник“ да моло-шамычат.

Советский калык Чернышевскийым кугун акла. 1936 ийыште мемнан правительстве Москва ден Ленинградеш Чернышевскийлан памятникым ышташ пунчалын.

ВЛКСМ-ын ИСТОРИЙЖЕ ГЫЧ

РКСМ-ын ПЕРВОЙ С'ЕЗДШЕ

Комсомолын первой с'ездше 1918 ий 29 октябрьыште Москваш погынен. Тиде с'езд Советский Российысе шемер молодежым об'единитлымаште большевистский партийын кугу пашажым шуктен.

Февральский буржуазно-демократический революций деч вара массын политический активностьшо кушмыж дене ятыр олалаште, тӱҥ шотышто Москва ден Петроградыште, пашазе молодежын организацийже-шамыч шочыт. Москваште первой 1917 ий март тылзыште Замоскворецкий районышто „III Интернационалын пашазе молодежь союз" лӱман организацийым ыштыме. Петроградыште пашазе молодежын первой об'единенийшамычше 1917 ий апрельыште Выборский районышто лияш тӱҥалыныт, нуным „Пашазе молодежын социалистический союзшо" манын лӱмдымӧ.

Уже 1917 ийыште первомайский демонстрацийыште пашазе молодежь эн активне участвоватла. Петроградыште демонстраций 100 тӱжем пашазе молодежь участвоватлен. Нунын лозунгыштышт молодежын политический активностьшо кушмыжым эксплоататор-шымыч деке ненавистьше виянгмым ончыктымо.

Пашазе молодежын союзшо-шамыч утларакшым большевистский партийный ячейке-шамычын инициативышт дене шочыныт. Союз-шамыч большевистский партий дене пеҥгыде кылым кучен шогеныт да тудын вуйлатыме почеш пашам ыштеныт. Партий да тудын вождь-шамычше —Ленин ден Сталин-молодежым классовый кучедалмашке шупшмаш пашалан кугу значенийым придаватленыт.

Меньшевик - шамыч да II-шо Интернационалын оппортунистический партийже-шамыч деч ойыртемышынак большевик - шамыч молодежым коклаште пашам организоватлыме вопрос деке пеш кугу вниманий дене относитленыт. Ленин да большевик-шамыч молодежь революционный опыт ден социалистический воспитанийым пашазе классын эксплоататор - шамыч ваштареш классовый кучедалмашеш велэ налын кертеш, манын ончыктеныт.

Молодежын партий йыр чумырымаште „Звезда" ден „Правда" газет-шамыч кугу пашам ыштен шогеныт, нунын рабкоршт пашазе молодежь кокла гыч ятыр лийын. „Правда" 1917 ий апрель-июль тылзылаште пашазе молодежым организоватлыме нерген возымо Крупскаян ятыр статьяжым печетла.

Пашазе молодежын первой массовый организацийже лийме годымак буржуазий, тудын меньшевик агентше да эсер - шамыч тиде движенийым овладетлаш тӧченыт.

1917 ий май тылзыште черносотенский газетын сотрудникше политический проходимец П. Шевцов меньшевик ден эсер-шамычын поддерживатлымышт дене Петроградыште „Труд и свет" организацийым ышта. Тиде организацийын руководствыжо молодежым пашазе классын политический да экономический кучедалмашыж деч ойраш тыршеныт, тудлан беспартийность амал дене культурный пашам велэ ыштыкташ тыршеныт.

Буржуазий, меньшевик да эсер-шамычын молодежым класс кучедалмаште участвоватлымаш гыч ойыраш тыршымышт намысын сӱмырлен. Организаций кӧргыштӧ ик мыняр группо большевистский лозунг верч кучедал шогеныт, 1917 ий августышто большевикшамычын Петроградский комитетше вуйлатыме почеш Петроградысе пашазе молодежын общегородской конференцийже „Труд и свет" организацийым распуститлен да пашазе молодежь социалистический союзын программыж ден уставшым приниматлен.

Большевистский партий пашазе молодежын движенийжылан тудын первой лийме кече гычак эре тӱрлӧ поддержкым пуэн шога да движенийын чын революционный корным шогалта. Большевик - шамычын партийже пашазе молодежын интересыжым последовательно арален. Молодежлан 18 ияш гычак политический правам пуэш верч, пашам аралыме верч, паша кечым кӱчыкемдыш да обязательне туныктымаш верч молодежын кучедалмыжым вуйлатыше единственный партий лийын. Партийын VI-шо с'ездшылан Москваште да Петроградыште молодежын организацийыштыже шуко тӱжем член шотлалтын.

1917 ий августышто партийын VI-шо с'ездше Сталин йолташын вийгак вуйлатымыже дене эртен. Тиде, с'езд молодежь союз нерген специально вопросым ончен. Партийын VI-шо с'ездше юношеский движенийым виянгдымаште пешак кугу значенян лийын шога. Партийын VI-шо с'ездше — Великий Октябрьский революцийым боевойлын ямдылымаш, капитализмым решительне штурмоватлашлан вийым спочитлыме да мобилизоватлыме с'езд—молодежын организацийже-шамыч верген вопросым именно тудлан обсуждатлен, большевик-шамыч власть деке каеныт да нуно шкаланышт революционный резервым ямдылышаш улыт ыле.

Партийын VI-шо с'ездше комсомоллан шочышыже да кушкашыже основым пыштен. С'езд революционный молодежь союз - шамычын могай лийшашыштым определитлен. VI-шо с'езд шкенжын решений-шамычыштыже классовый кучедалмаште молодежын кугу значенийжым, партий дене организационно подчинятлалтдымым, а партий дене духовно гына кылдалтше молодежын самостоятельный организацийжым ышташ кӱлмым ончыктен, нине организаций-шамыч эн ончычак социалистический характерым приниматлышт, манын с'езд ончыктен.

С'езд социалистический молодежь союзым организоватлаш да вуйлатыме паша дене курсым организоватлаш специальне решенийым приниматла. С'ездын решенийже юношеский организаций-шамычлан кушкашышт да виянгашышт полшен. Молодежь союзшамыч ятыр шолдра центрлаште—Уральыште, Донбассыште, Иваново-Вознесенскыште, Тулаште да моло вереат организоватлалташ тӱҥалыныт. Движений яллаштат тӱҥалеш. Ятыр губерний ден областьлаште союзын губернский ден областной с'ездше - шамыч лиедат. 1917 ий 15 октябрьыште Москваште Международный юношеский кече лӱмеш молодежын политический демонстрацийже лиеш. Демонстраций сар ваштареш, властьым шке кидыш налаш Советшамыч с'езд деч требоватлыме большевистский лозунг-шамыч дене эрта.

Молодежын организацийже-шамыч большевистский партийын лишыл полышкалышыже лийын выступатлат. Йошкар гвардийын отрядлаштыже молодежь ятыр лийын. Ленин Великий Октябрьский революций вашеш вооруженный восстанийым ямдылыме нерген ойлышышла тыге возен:

„Эн решительный элемент-шамычым (мемнан „ударник-шамычым" да пашазе **молодежым**, а нунын дене тӧрак сай матрос-шамычым) нунын дене чыла важнейший пункт-шамычым заниматлашлан да нуным чыла вере, пӱтынь важне операцийлаште участвоваташлан кугу огыл отрядлашке выделитлаш"...*)

Великий Октябрьский социалистический революцийын сеҥымашыже верч кучедалмаште молодежын союзшо шамыч первой боевой крещенийым налыныт.

Молодежын движенийжым кумдан да келгын шарен колтымаште кугу ситыдымаш всероссийский об'единений уке дене лийын. Тыгай об'единенийым ышташлан всероссийский с'ездым почаш кӱлеш лийын. Всесоюзный с'ездым ӱжаш Москва ден Ленинградысе молодежын союз-шамыч инициативым налыныт.

*) Ленин, соч. т. XXI стр. 320.

1918 ий 29 октябрьыште с'езд шке пашажым тӱҥалын. С'ездыште решающий голос дене 176 делегат да совещательный голос дене 19 делегат лийын, тунам организацийыште 22.100 член лийын.

С'ездыште эн шукыжым центрально-промышленный район гыч да Москва ден Ленинград гыч лийыныт. Делегат составште 80 процент пашазе ден кресаньыкшамыч лийыныт. Партийность шот дене—коммунист 88 еҥ, сочувствующий 38 еҥ, беспартийный 45 еҥ, мелкобуржуазный партийшамычын представительшт (эсер, анархист да молат) 5 еҥ лийын.

РКСМ-ын Первой Всероссийский с'ездше самырык советский республикын нелэ жапыштыже погынен. Элын ятыр олалаштыже эсер, меньшевик да белогвардеец-шамычын контрреволюционный мятежышт ылыжыт. Ялыште классовый кучедалмаш пуземын. Кулачество кинде ужалымашым саботироватла. Промышленный центршамычлан продовольствий огеш сите.

Брест-Литовскышто Германий дене мирный договорым подписатлымеке элын налме изи передышкыже пытен. 1918 ий мучашеш Советский Российым колча семын йыр авыме фронт лийын; Юг гычын красновско-деникинский белый армий лишемеш; Сибирьыште колчак орудоватлен; Одессыште союзный десант верангеш; Владивостокым японец-шамыч руалткалат; Мурманск ден Архангельскым—Англичан кашак. Советский Россий ӱмбак Антантыш (союзыш—ред.) ушнышо государстве-шамычын первой организованный походышт тӱҥалеш.

С'ездыште тыгай вопросшамычым обсуждатлыме: верла гыч доклад-шамыч, текущий момент, Западыште пашазе молодежын движенийже, союзын программыж ден уставше, культурно-просветительный пашаже нерген, организационный да финансовый вопросшамыч.

Верла гыч доклад-шамыч молодежь союз-шамычын илышышт ден пашашт нерген раш ончыктеныт. Союзшамыч контреволюционный мятежь -шамычым пытарымаште, Йошкар Армийын пеҥгыдемдымаште, фронтыш мобилизоватлымаште, ола шамычым продовольствий дене снабжаглымаште активный участийым приниматлат. Тидын дене пырля Союзын экономический программыжын тӱҥ положенийже - шамыч разрабатыватлалтыт: подростко-шамычлан 6 шагатан паша кече; 16 ияш мартен паша ыштымашым чарымаш; подростко - шамычлан сверхурочно да йӱдым паша ыштымашым ваштaлтымаш; подростко-шамычын тазалыкыштлан вредный ушло производствылаште паша ыштымашым чарымаш да молат. Массовый политический да культурно - просветительный паша шаралтеш, кружок, клуб, библиотек-шамыч ышталтыт. Союз-шамыч партийлан массовый пашам ышташ тӱрлӧ семын полшат.

I с'ездын значенийже: с'езд юношеский организаций-шамычым молодежын единный коммунистический союзышкыжо об'единитлен, движенийым политический да организационно оформитлен.

С'ездыште союзлан лӱмым пумо нерген спор лийын. Южо делегат-шамыч „молодежын коммунистический союзшо" лӱмым пумо ваштареш лийыныт, нуным тиде лӱм крестьянский молодежым союз деч коранген кертеш манынт. С'езд тиде ӧрмашым коранген. Тыгак с'езд „домов юного пролетария" форман пашазе молодежын самостоятельный организацийжым ыштыме нерген уральский делегацийын предложенийжымат коранген. С'езд шке решенийыштыже РКСМ-ын значенийжым элыште пашазе ден крестьянский молодежын единственный массовый организаций, манын ончыктен.

Нине решений-шамыч союзын ончыкылык кушшашыжлан пеш кугу значенян лийын шогеныт, вет с'езд юношеский организацийын назначенийже ден характерийжым правильно определитлен.

Партийын VI-шо с'ездше деч ончыч эртыше 2-шо петроградский общегородской партийный конференцийыште молодежын союзшо шамыч нерген Крупская йолташын докладше почеш, молодежын массовый организацийжым ышташ огыл, а союзын шке составше дене узкий партийный организацийым ыштыме нерген предложенийшамыч лийыныт. Партийын VI-шо с'ездыштыже троцкист Преображенский секцийын союз-шамычыште молодежын кугурак ияшан кокла гычше партийлан сочувствоватлыше - шамычым организоватлаш кӱштен. Тиде комсомолым молодежын партийышкыже савырыме нерген, комсомолым партий дене ваштареш шогалтыме нерген антипартийный идейын шытышыже лийын, варажым молодежь верч кучедалме нерген вопрос дене партийын чыла тушманже-шамыч, эн ондак троцкист ден капитализмын пурла реставраторжо шамыч икгыш ушненыт.

С'езд союзым молодежын Российский коммунистический союзшо манын

(МУЧАШЫЖЕ 4-ШЕ МОГЫРЫШТО).

ВЛКСМ-ын ИСТОРИЙЖЕ ГЫЧ

ВЛКСМ-ын ПЕРВОЙ С'ЕЗДШЕ

(МУЧАШ)

лӱмден, Центральный комитетым сайлен да шкенжым РКСМ-ын I с'ездшылан шотлаш пунчалын. РКСМ с'езд программын тӱҥ тезисешыже организацийын тӱҥ задачыже-шамычым тыге определитлен:

„1. Союз Российский коммунистический (большевик) партий дене келша. Союз коммунизмын идейжым шараш да Советский Российын активный строительствышкыже пашазе ден крестьянский молодежь ушымашым шкенжын цельжылан шында.

2. Союз независимый организаций лийын шога.

3. Союз маналтеш: „Молодежын Российский коммунистический союзшо", *)

С'езд шушаш задачылан молодежын коммунистический интернационал организацийжым выдвигатлен.

С'езд мемнан партийын вигак вуйлатымыж дене эртен. С'ездын пашаштыже партий ЦК-н представительже участвоватлен. Тиде кечылаште союзлан пеш кугу полышым Владимир Ильич Ленин пуэн. С'ездын президиумжо союзын задачыже нерген Ленин дене мутланен. Владимир Ильичын Свердлов йолташлан пумо запискыже почеш РКСМ ЦК-лан кӱлеш оксам налме.

Тунамак ноябрьыште партий ЦК чыла партийный организаций-шамычлан циркуляный письмам колта. Тиде письмаште Партий ЦК союз шке задаче-шамыч шотышто коммунистический лийын шога, молодежын кумда массыжым уша да тудын кокла гыч коммунизм верч сознательне кучедалше армийым ямдыла, манын ончыктымо. Письма партийный организаций-шамычым РКСМ-лан пашам сайын ышташ полшаш кӱштен.

ВЛКСМ-ын шочмыжо ден виянге историйже ончыктат: Ленинский комсомолым большевистский партий шочыктен да организоватлен. Большевистский партий, тудын вождь-шамычше Ленин ден Сталин комсомолым куштеныт, чыла этапыште тудын нерген пеш кугун тыршеныт, тудын виянгмыжым вуйлатеныт да вуйлатат. Партийный большевистский вуйлатымаш — комсомолын вийже ден крепостьын пеш кугу источникше лийын шога. Именно тиде вуйлатымашлан кӧра комсомол капитализмым пӧртылташ тӧчышӧ троцкистско-бухаринский кашаклан пенгыде отпорым пуэн кертын, Ленин-Сталин партийын вуйлатымыж дене комсомол Совет Ушемысе шуко миллионан шемер молодежь массым коммунизм верч кучедылмашке ушен да мобилизоватлен кертын.

(„Комсомольский пропагандист и агитатор" гыч)

*) РКСМ I с'ездын протоколшамычше, стр., 76. Партиздат 1934 ий.

Комбайнер-шамычын совещанийышт

15 июльышто Шернур селаште 82 еҥан 5 районысо комбайнер да комбайнерка-шамычын совещанийышт эртыш.

Совещанийыште комбайнер-шамыч уборкым сайын шукташ мутым пуышт. Совещанийыште Куженер машина трактор станцийын комбайнерже Лоскутов йолташ тыге ойла:—Мый,—манеш тудо,—эше пӧрвой ийлан гына пашам ышташ тӱҥалам. Кызыт мый уборкылан сайын ямдылалтын шуынам. Кызыт мыйын комбайн транспортыш колташ чыла ямде. Мый тенийсе сезонышто 500 гектарым тӱредаш обязательствым налам да тиде обязательствым честь дене шуктем.

Вара комбайнер-шамыч Лапин (Казанский МТС), Макосеев (Куженер МТС), Домрачев (Тор'ял МТС) тений сезонышто 500 гектар дечын шагал огыл тӱредаш шке ӱмбакышт обязательствым налын ойлышт.

Совещанийыште участвоватлыше-шамыч резолюцийым луктыч, резолюцийыште ончыкталтын:

Тенийсе шурно погымашым нигунамысе шурно погымаш дечын образцово эртараш. Комбайн дене паша ыштымашын качествыж ден количествыжым нӧлташ.

Паймаков Мик.

ПОЛИТИК ТУНЕММАШЫМ МОНДЕНЫТ

„Иошкар кече" колхоз пеленсе комсомольский организацийыште полит учебо нерген йӧршеш монденыт. Апрель тылзе деч вара ик занятий лийын огыл, ВЛКСМ Сотнур райком тиде комсомольский организацийылан пропагандистым ойрен огыл. А комсомольский организаций изи огыл 23 комсомолец шотлалтеш. Комсомольский погынымаш пеш шуэн ямдылалтде, скучныйын да критик дене самокритик деч посна эрта. Погынымашке 50 процент велеъ коштыт.

ВЛКСМ райком могырым тиде самырык организацийлан кугу полышым пуман.

Большевик.

Тельман лӱмеш колхозын доярка стахановкаже Е. Ласточкина йолташ фермын презыже дене шога. (Звенига р-н).

РЕСПУБЛИКАНСКИЙ ОТБОРОЧНЫЙ СПАРТАКИАДЫШТЕ ИНДЕШ РЕСПУБЛИКАНСКИЙ У РЕКОРДЫМ ЫШТЫМЕ

17-ше гыч 20-шо июль марте Йошкар-Ола „Медик" стадионеш да „Динамо" вӱд станцийыште республиканский отборочный спартакиаде эртаралте. Спартакиадын цельже — шым национальный республик-шамычын Чебоксар олаште (Чуваш АССР) лийшаш. Соревнованийыште тале спортсмен-шамычым палашлан лийын, чылаже 153 физкультурник участвоватлен. Первой кече спартакиадыште малокалиберный винтовко дене лӱйкалме. Первой верым Йошкар-Олан стрелокшт налын улыт. Теве Ювенская 10 патрон дене 100 очком лӱйышаш гын, тудо 82 очком 7 номеран лидер мишеньыш лӱэн.

Сай техник дене ямдылалт куштылго атлет ӱчашымаш эртыш. 100 метрыш куржмаште Сыропятов 1937 ийыште 11,8 секунд куржын. Тудын республиканский рекордшо ты марте шоген, но тудым спартакиадын первой кечыштыже Егоров (Морко район) 11,7 секунд куржеш. Финальный куржмаште Фаворский (ола 1 ком.) тиде рекордым эше сенга, у республиканский рекорд— 11,6 секундыш вола.

Кукшытыш тӧрыштымаште Сахаров (Звенига) тудын семын участник кокла гыч нигеат тӧрыштен огыл. Тудо у республиканский рекордым ышта: 1 метрат 65 см. тӧрышта (ожнысо рекорд Сыропятовын—161 см.). Путыракак интересоватлен шеста дене тӧрыштылмым калык эскерен. 1927 ийыште Смирновын рекордшо 2 м. 96 см. кукшытан шуко ий шоген, Но Гуляев Л.—3 метрат 5 см. тӧрыштен, республиканский рекордым ыштен. Меркушевын лу километрыш куржын 36 мин. 6,8 сек. рекордшым Силов (Еласал) 35 минутат 36,8 сек. куржын у рекордым ыштен. Вӱдыштӧ ийммаште Кузнецова шке рекордшым саемден. Лебедев (Йошкар-Ола 1 команде) 400 метр кужытыш брасс дене ийын 8 минут 3,1 секундышто шуын, рекордым ышта. Шевелева 100 метрыш туп ден 2 минутат 24 секунд иеш, Щабалинан 2 мин. 29,7 сек. ожнысо 1936 ийыште ыштым рекордым сенген, у республиканский рекордым ышта Велосипед спорт ден Йошкар-Ола команде первой верыш лектын.

Спартакиадын итогшо: очко шот дене Йошкар-Ола первой команде 38 очком поген, первой верыш лектын. 98 очко ден кокымшыш Звенига лекте да кумышо верыш Йошкар-Ола кокымшо команде лектын.

Каласаш кӱлеш, спартакиадыште чыла район участвоватлен огыл.

Т. Минлигузин.

Ӱдрамаш молодежь дене пашам огыт ыште

ВЛКСМ ЦК-н V-ше пленум ден ВЛКСМ Обкомын III-шо пленум ӱдрамаш молодежь коклаште пашам виянгден колташ пеш раш ончыктенат ыле. Но верласе комсомольский организаций-шамыч тиде решенийым илышыш пурташ пижын огытыл.

Куршенер ял совет кӧргыштӧ (У-Тор'ял район) ныл первичный комсомольский организаций шотлалтеш. Нине организацийлаште ӱдрамаш молодежь гыч ик еҥат уке. А ял совет кӧргыштӧ ӱдрамаш молодежь шӱдӧ дене шотлалтеш. ВЛКСМ Тор'ял райкомын пашаенже-шамыч, нине комсомольский организацийыште ийлан кок-кум кана веле миен, ончен гына пӧртылыт. Ӱдрамаш молодежь дене ик совещанийым, конференцийым, беседым эртарыме огыл. Нинын кокла гыч ударница-шамычат улыт: Ялпаева П., Домрачева М., Сагельдина Н. тулеч молат.

Политзанятий апрель тылзе деч вара ятыр организацийыште лийын огыл. Пропагандист-шамыч дене семинар пеш шуэн эртаралтыт. Тиде пашам аклымаш да ВЛКСМ ЦК-н V-ше пленумын, ВЛКСМ-обкомын III-шо пленумын решенийыштым умылен шудымашышт дене умландараш лиеш. Ончыкыжо ӱдрамаш молодежь дене воспитательный пашам виянгден, нуным комсомол радамыш шупшын шогаш кӱлеш.

Мих. Толстухин.

АМЕРИКАНСКИЙ ЛЕТЧИК ГОВАРД ЮЗЫН ЧОНГЕШТЫМЫЖЕ

14 июльышто тале американский летчик Говард Юз Америкыште Флойд Беннетт аэродромышто (Нью-Йорк деч мӱндырнӧ огыл) Нью-Йорк жап дене 13 шагатат 36 минутышто посадкым ыштен. Тыге Говард Юз кругосветный перелет ыштымашке тӱнямбалсе у рекордым ыштен.

Юз кругосветный перелетышто тыгай маршрут дене чонгештен: Нью-Иорк —Париж — Москва—Омск —Якутск—Аляска да Калифорния—Нью-Йорк. Тудо тиде коклам 3 сутка да 19 шагатат 17 минутышто чонгештен, чылаже 14 тӱжем 800 миль (4 миль—1,6 километр) кутышым чонгештен.

1933 ийыште американский летчик Вилли Пост тыгаяк кругосветный перелетым 7 сутка да 18 шагатат 49 минутышто шуктен.

Говард Юзым 12-шо июльышто московский аэродромышто пеш шокшын вашлийыныт. СССР территорий ӱмбач чонгештымыж годым Юзлан кугун полшымо. Тыгай полшымылан летчик Говард Юз благодарностьым каласен.

Юзын Германий территорий гоч чонгештымыже годым, тудлан германский правительстве 10 тӱжем фут деч ӱлычын чонгешташ кӱштен огыл (1 футышто 0,3 метр). Тиде Юзлан нормальне чонгешташыже кугун мешаен.

ТӦРЛАТЫМАШ

1938 ий 21 июльышто лекше „Ркезе Коммунист" газетын 4-ше страницыштыже „Саламлат" лӱман статьяште пытарыш колонко, кӱшычын 32 строка деч вара „Противовоздушно химической обороны" значеклан, манын лудман.

Отв. редактор—
Г. М. ЭРСКИЙ.

Адрес редакции: Мар. АССР, г. Иошкар-Ола, Дом Советов, 4 этаж, комн. № 74, телефон № 90.

Упол. Главлита Мар. АССР А—708. Иошкар-Ола, 1-ая типография Маргосиздата.